

קראתי בתדהמה את כתבתה של מירב ארלוזורוב המתארת את התוכנית לפיה המדינה תשקיע כ- 1.3 מיליארד שקל בהקמת 30 "מרכזי מצוינות מחקרית". כמדען ישראלי הייתי אמור להתמלא אושר על-כך שסוף-סוף ישנה אוזן קשבת במשרד האוצר לצורך החיוני של מדינת ישראל להשקיע במדע ובמחקר בסיסי, על-מנת לקדם את ישראל אל פסגת מדינות העולם, לאחר שבמשך שנים משרד האוצר מקצץ ללא רחמנות בתקציבי האוניברסיטאות.

למה לא התמלאתי אושר? משום שברור לי לחלוטין שהממשלה שונאת האקדמיה לא תיתן אפילו שקל נוסף למחקר. מטרת התוכנית הגרנדיוזית המעוותת, מעבר לגריפת הון פוליטי, היא להציג את האוניברסיטאות כבלתי ראויות, ולפיכך כביכול צריכים להקים גופים חוץ-אוניברסיטאיים חדשים, בהם יהיו כביכול מדענים מצטיינים חוזרים, משום שאלו שבארץ כביכול אינם ראויים. מורת מצג השווא היא להכשיר את המשך ההתעללות התקציבית באוניברסיטאות. זהו עיוות מקומם, שכן בארץ ישנם מרכזי מצוינות מחקרית לרוב ושמן - אוניברסיטאות המחקר. להצטיינות של החוקרים בהם יש קבלות במדד בין-לאומי (ISI) המתבסס על איכות המאמרים המדעיים, ולפיו ישראל נמצאת בתחומי מדע רבים בפסגת המצוינות העולמית, עד וכולל המקום הראשון.

המדענים הישראליים שנשארו בחו"ל אינם בממוצע יותר מצטיינים מאלו שחזרו לארץ. רוב הסיכויים שהמצב אפילו הפוך. העדות הבולטת ביותר לציבור הרחב היא פרסי הנובל במדע בהם זכו הפרופסורים יונת, הרשקו, וצ'חנובר אשר עובדים בישראל, ומאידך לא זכה בפרס נובל למדע עד כה אף מדען ישראלי העובד בחו"ל. גם כאשר בוחנים את כלל המדענים לא ניתן לקבוע או אפילו לשער שאלו שבישראל נופלים מאלו שעובדים בחו"ל. בניגוד לכמעט כל מדינות העולם, הרמה המדעית הגבוהה בישראל מונעת תופעה של "בריחת מוחות". כמו בכל העולם, גם מסיימי דוקטורט ישראלים נדרשים לצאת לעולם הגדול, בעיקר ארה"ב, ולבצע מחקר פוסט-דוקטורט בתנאים כלכליים ומשפחתיים קשים, כתנאי כמעט מחייב לתחרות העזה על משרה אקדמית. מרבית המדענים הישראליים המצטיינים חוזרים לישראל, אך חלקם נקלטים במוסדות מחקר בארה"ב. דבר זה נכון לגבי כל מדינה בעולם מלבד ארה"ב אשר שואבת אליה מדענים מכל העולם.

ישנן שלוש סיבות שכיחות להישארות בחו"ל: (1) החלטה אישית-משפחתית שאינה קשורה

למדע. שום מרכז מצוינות לא יחזיר אנשים כאלה.

(2) אי קבלת משרה בארץ, בעקבות חוסר הצלחה בתחרות הקשה על מספר התקנים המוגבל. רבים ממדענים אלו הינם מדענים טובים שכדאי בהחלט לקלוט ע"י הוספת תקנים, אך הם כמובן אינם מצטיינים יותר מאלו שבארץ.

(3) מדענים מצטיינים שלא עמדו בפיתוי כספי המחקר הענקיים במספר אוניברסיטאות יוקרה בארה"ב. הנוסחה להחזרתם ארצה היא הגדלת תקציבי המחקר, לא רק אלו הניתנים לצורך הקמת המעבדה (כפי שאכן נעשה בשנים האחרונות), אלא בעיקר את אלו המשמשים למחקר לאורך השנים - מענקי מחקר אישיים רבים יותר וגדולים יותר, הגדלת תקציב האוניברסיטאות ע"מ שהן תוכלנה לתת יותר (במקום פחות) מלגות לסטודנטים המשתתפים במחקר, להחזיק ספריות ברמה מתקבלת על הדעת במקום לאמור לחוקרים לקנות ספרים בעצמם, ועוד.

לעניות דעתי, אם התוכנית ההזויה תהפך אי פעם למעשית, מטרתה היא הפוכה - לייבש עוד

יותר את האוניברסיטאות ע"י כך שהן יזרימו את כל כספי הפיתוח שהן משיגות מתרומות למימון

המרכזים החוץ-אוניברסיטאית החדשים במסגרת חובת השוואת והשלמת התקציב הממשלתי.

ולסיום, אותה כתבת שהתנגדה נמרצות לדרישות השכר של המדענים, כותבת כעת בהתלהבות

על הענקת שכר מוגדל למדענים חוזרים. לידיעתך - מדענים מצטיינים חוזרים כל שנה לכל

האוניברסיטאות ונקלטים בשכר הקיים שאת והממשלה כה מתנגדים להגדלתו.